

KONCEPCIA VYSIELANIA DOBROVOĽNÍKOV A EXPERTOV-DOBROVOĽNÍKOV DO ROZVOJOVÝCH KRAJÍN

1. Úvod

Od roku 2012 je dobrovoľníctvo definované, zákonne upravené a využívané ako jeden z nástrojov oficiálnej rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky (ďalej len „ODA SR“). Vysielanie dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov podporuje napĺňanie cieľov ODA SR v rozvojových krajinách, ako je znižovanie chudoby, pomoc pri transformácii spoločnosti, či zvyšovanie vzdelanostnej úrovne, čím prispieva k dosahovaniu cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030. Zároveň medzinárodná dobrovoľnícka činnosť vytvára dlhodobé partnerstvá medzi organizáciami a komunitami v rôznych teritóriách, posilňuje solidaritu, poskytuje inovatívne odpovede na novovznikajúce sociálne problémy.

Vysielanie dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov do rozvojových krajín pod logom SlovakAid sa realizuje od roku 2012 s cieľom prispieť k úspešnej realizácii rozvojových a humanitárnych projektov a k nadobudnutiu či odovzdaniu cenných skúseností v rozvojovej sfére. Záujem slovenských organizácií o účasť v dobrovoľníckych aktivitách sa neustále zvyšuje a počet vyslaných dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov každoročne vykazuje rastúcu tendenciu. V roku 2018 bola prekročená hranica 200 vyslaných dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov v rámci programu SlovakAid.

Vysielanie dobrovoľníkov má z dlhodobého hľadiska rastúci potenciál a perspektívu. Je potrebné, aby SR reflektovala na zvyšujúci sa záujem o dobrovoľnícke aktivity a ich dlhodobý prínos.

Cieľom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZVEZ SR“) je zapájanie čoraz väčšieho počtu mladých ľudí a ľudí v produktívnom veku do dobrovoľníckych projektov realizovaných v zahraničí. To napomôže budovať pozitívne vnímanie dobrovoľníctva v kontexte rozvojovej spolupráce a prehĺbiť povedomie slovenskej verejnosti o možnostiach účasti na dobrovoľníckych aktivitách.

Platný legislatívny rámec:

1. Zákon č. 392/2015 Z. z. o rozvojovej spolupráci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, definuje vysielanie dobrovoľníkov ako jednu z foriem realizácie ODA SR.
2. Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 440/2015 Z.z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, poskytuje osobe dobrovoľníka a dobrovoľníckej práci právny základ pre vykonávanie dobrovoľníckej činnosti v zahraničí v rámci rozvojových programov.

Základné pojmy

Dobrovoľníctvo - všetky formy dobrovoľníckych aktivít, formálne alebo neformálne, v Slovenskej republike alebo v zahraničí, trvajúce jeden deň alebo niekoľko rokov a to v rôznych verejnoprospešných oblastiach. Dobrovoľníctvo je vykonávané na základe vlastného rozhodnutia, z vlastnej vôle, podľa vlastného výberu a motivácie, bez záujmu o finančný zisk.

Dobrovoľník - fyzická osoba, ktorá na dobrovoľnej báze a bez nároku na odmenu poskytuje svoje vedomosti v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, budovania kapacít mimovládnych organizácií, verejných vzdelávacích a zdravotníckych inštitúcií a komunít v partnerských rozvojových krajinách.

Expert-dobrovoľník - fyzická osoba, ktorá na dobrovoľnej báze a bez nároku na odmenu poskytuje svoje profesionálne vedomosti, skúsenosti a zručnosti v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, budovania kapacít mimovládnych organizácií, verejných vzdelávacích a zdravotníckych inštitúcií a komunít v partnerských a rozvojových krajinách.

Poskytovateľ - Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (ďalej len „SAMRS“), pod logom SlovakAid.

Oprávnený žiadateľ - právnická osoba založená podľa právneho poriadku Slovenskej republiky oprávnená vykonávať činnosti uvádzané vo výzve na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na vysielanie dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov.

Prijímateľ/vysielajúca organizácia - právnická osoba založená podľa právneho poriadku Slovenskej republiky oprávnená vykonávať činnosti uvádzané vo výzve, ktorá na základe zmluvy o poskytnutí dotácie na realizáciu dobrovoľníckej činnosti vysielá dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka na špecifický projekt do vybranej partnerskej krajiny, vstupuje s ním do zmluvného vzťahu a zabezpečuje celý projektový cyklus.

Lokálny partner v partnerskej krajine - právnická osoba, ktorá je:

- občianskym združením;
- neziskovou organizáciou, poskytujúcou verejnoprospešné služby;
- nadáciou;
- cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou;
- školou alebo školským zariadením;
- zdravotníckym zariadením;
- inou verejnou inštitúciou zabezpečujúcou pre dobrovoľníka dobrovoľnícke miesto a náplň dobrovoľníckych aktivít.

Dobrovoľnícke vyslanie - je dobrovoľníckou aktivitou, ktorá sa uskutočňuje na kontinuálnom základe počas presne stanoveného obdobia, pričom medzi dobrovoľníkom a prijímateľom sú presne stanovené a dohodnuté podmienky výkonu dobrovoľníckej činnosti na základe písomnej zmluvy. Dobrovoľnícke vyslanie má jasné časové ohraničenie, cieľ, obsah, úlohy, štruktúru a organizačný rámec.

Etický kódex - vo vzťahu k obyvateľom rozvojovej krajiny bude dobrovoľník/expert-dobrovoľník rešpektovať etické štandardy a princípy správania sa:

- vo všetkých svojich aktivitách a menovite v komunikácii s verejnosťou koná dobrovoľník/expert-dobrovoľník s rešpektom k dôstojnosti, hodnotám, histórii, náboženstvu, rase a kultúre ľudí, s ktorými pracuje, v súlade so základnými ľudskými právami;
- dobrovoľník/expert-dobrovoľník sa nepodieľa na korupcii alebo inom porušení všeobecne záväzných právnych predpisov a informuje lokálneho partnera a/alebo vysielajúcu organizáciu o každom podozrení z korupcie a porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov;
- dobrovoľník/expert-dobrovoľník sa správa spôsobom, ktorý neznevažuje iné organizácie a neprezentuje zavádzajúce alebo klamlivé verejné vyhlásenia ohľadom iných organizácií;
- dobrovoľník/expert-dobrovoľník dodržiava bezpečnostné opatrenia a odporúčania vysielajúcej organizácie a lokálneho partnera, ako aj všeobecné bezpečnostné odporúčania platné pre krajinu pôsobenia.

2. Ciele vysielania dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov

Hlavným cieľom dobrovoľníckej činnosti je podpora rozvojových intervencií SlovakAid v partnerských krajinách v zmysle aktuálne platnej strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky (ďalej len „strednodobá stratégia“). V opodstatnených prípadoch aj v ďalších rozvojových krajinách zo zoznamu Výboru pre rozvojovú pomoc v rámci Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (DAC/OECD).

Čiastkovými cieľmi sú:

- posilnenie kapacít lokálnych partnerov v partnerských krajinách prostredníctvom transferu vedomostí a zručností;
- vytváranie dlhodobých partnerstiev a inštitucionálnych vzťahov medzi slovenskými subjektmi a ich partnermi v rozvojových krajinách;
- budovanie národných personálnych kapacít, ktoré majú možnosť uplatniť sa v štátnych a verejných inštitúciách, rozvojových mimovládnych organizáciách, akademickom alebo súkromnom sektore, potom ako získajú praktickú skúsenosť s prácou v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci;
- zvýšenie informovanosti a podpory slovenskej verejnosti v prospech rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci prostredníctvom zapojenia dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov po návrate do informačných a vzdelávacích aktivít za účelom sprostredkovania svojich skúseností pre širokú odbornú a laickú verejnosť.

3. Princípy vysielania dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov

Súlad s cieľmi rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky - dobrovoľnícky program pomáha naplňovať ciele a politiky ODA SR. Podporuje jej teritoriálne a sektorové zameranie za účelom dosiahnutia efektivity a koherentnosti poskytovanej pomoci.

Vnímovosť k potrebám partnerských krajín - dobrovoľníci/experti-dobrovoľníci sú umiestňovaní na základe potrieb lokálneho partnera rešpektujúc dohodu s prijímateľom.

Status dobrovoľníka - dobrovoľníci nemajú slúžiť ako náhrada za personál prijímateľa, ale najmä na podporu budovania miestnych kapacít.

Bezpečnosť dobrovoľníkov - prijímateľ a lokálny partner zabezpečia potrebnú ochranu a bezpečnosť dobrovoľníkov. SAMRS v spolupráci s MZVEZ SR každoročne pripravuje bezpečnostné prípravné školenie pre schválených dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov. V prípade náhleho zhoršenia bezpečnostnej situácie v krajine vysielajúca organizácia rešpektuje odporúčania vyplývajúce zo situačného spravodajstva zastupiteľského úradu Slovenskej republiky akreditovaného v príslušnej krajine a MZVEZ SR.

Osveta dobrovoľníckej činnosti - dobrovoľníci/experti-dobrovoľníci sa po návrate zúčastňujú na podujatiach na podporu rozvojového dobrovoľníctva a globálneho vzdelávania.

Partnerský prístup a rešpekt miestnej kultúry - všetky zúčastnené strany konajú tak, aby vzájomná komunikácia a činnosť dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka niesla známky rešpektu a partnerského prístupu.

4. Mechanizmus fungovania vysielania dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov

SAMRS informuje prostredníctvom dotačnej výzvy o možnosti predkladať žiadosť o poskytnutie dotácie na vyslanie dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov. Výzva je zverejnená na oficiálnej webovej stránke SAMRS a obsahuje kritériá hodnotenia a termín uzávierky.

Oprávnení žiadatelia sa uchádzajú o poskytnutie dotácie formou žiadosti podávanej v písomnej aj elektronickej forme na SAMRS.

SAMRS vykonáva kontrolu formálnych náležitostí žiadostí o dotácie na vyslanie dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka na základe priorít strednodobej stratégie, plnenia kritérií a konzultácií s príslušnými zastupiteľskými úradmi Slovenskej republiky. Hodnotiacia komisia MZVEZ SR odporúča zoznam projektov na schválenie ministromi zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (ďalej len „minister“). Ministrom podpísané rozhodnutie o schválení projektov je zverejnené na webovej stránke SAMRS. O výsledku je každý žiadateľ o poskytnutie dotácie informovaný SAMRS písomne. Prostriedky na vyslanie dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka je možné schváliť aj bez personálnej nominácie samotného dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka.

Prijímateľ dotácie vyhlasuje výberové konanie na dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka na základe identifikovaných potrieb s presne stanovenými podmienkami a výberovými kritériami. Zástupcovia SAMRS môžu byť prizývaní na výberové konanie dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka, výber je však plne v kompetencii prijímateľa.

Profil vhodného kandidáta na pozíciu, ktorú bude u lokálneho partnera vykonávať, prijímateľ konzultuje v súčinnosti s lokálnym partnerom. Lokálny partner sa taktiež podieľa na definovaní cieľov a úloh dobrovoľníckej činnosti a kompetencií dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka a odporúča dĺžku trvania vyslania. Prijímateľ v rámci svojej činnosti uzatvára dohodu o spolupráci s lokálnym partnerom, ktorá stanovuje práva a povinnosti zúčastnených strán.

SAMRS uzatvára zmluvy o poskytnutí dotácie na základe rozhodnutia ministra so žiadateľmi, ktorým boli schválené dobrovoľnícke projekty.

Podmienkou vyslania schváleného dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka je absolvovanie školenia organizovaného SAMRS a absolvovanie lekárskej prehliadky na certifikovanom pracovisku - klinike cudzokrajných chorôb, ktoré zabezpečuje prijímateľ. Školenie nenahrádza ani nevylučuje akúkoľvek ďalšiu prípravu zabezpečovanú prijímateľom.

Dobrovoľník/expert-dobrovoľník informuje príslušný zastupiteľský úrad Slovenskej republiky o príchode/odchode do/z krajiny. Zároveň komunikuje s daným zastupiteľským úradom Slovenskej republiky v prípadoch, že nastane neočakávaná bezpečnostná alebo krízová situácia. Dobrovoľník/expert-dobrovoľník zasiela elektronickú komunikáciu so zastupiteľským úradom Slovenskej republiky vysielajúcej organizácii. Predmetný záznam je súčasťou záverečnej správy, ktorú vysielajúca organizácia predkladá SAMRS.

Dĺžka dobrovoľníckeho vyslania trvá minimálne 6 a maximálne 12 mesiacov. V prípade vyslania experta-dobrovoľníka je dĺžka pobytu stanovená na maximálne 3 mesiace.

Prijímateľ poskytuje podporu dobrovoľníkovi/expertovi-dobrovoľníkovi počas celého pobytu v rozvojovej krajine a je zodpovedný za monitorovanie a vyúčtovanie aktivít.

Po návrate dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka vysielajúca organizácia vypracuje záverečnú a finančnú správu, ktorej súčasťou je písomné hodnotenie dobrovoľníka/experta-dobrovoľníka, jeho dobrovoľníckeho pobytu a aktivít realizovaných po jeho návrate.

Prijímateľ zabezpečí zapojenie dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov po ich návrate do aktivít, ktorých cieľom je zvyšovanie verejnej informovanosti v oblasti rozvojovej spolupráce, humanitárnej pomoci a podpory globálneho vzdelávania.

Najúspešnejší dobrovoľníci/experti-dobrovoľníci v danom roku môžu byť nominovaní na ocenenie dobrovoľník SlovakAid, ktoré každoročne udeľuje Národné dobrovoľnícke centrum CARDO.

SAMRS eviduje vysielaných dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov a zverejňuje všetky potrebné pokyny a formuláre na svojej webovej stránke.

5. Teritoriálne a sektorové zameranie

Teritoriálne a sektorové zameranie vysielania dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov do partnerských krajín primárne vychádza zo strednodobej stratégie.

S cieľom zvýšenia efektivity, synergie a komplementárnosti sa prehľbuje spolupráca s krajinami, kde už SAMRS v minulosti podporila rozvojové či humanitárne projekty. Nevylučuje sa ani vysielanie dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov do iných krajín zo zoznamu DAC/OECD s cieľom rozšírenia kapacít slovenských subjektov a zvýšenia flexibility ODA SR na aktuálne výzvy ako aj nadviazanie nových foriem spolupráce.

V rámci sektorového zamerania sa dobrovoľníci sústreďujú na potreby miestneho obyvateľstva. Príkladom môžu byť vzdelávacie aktivity miestnych detí a mládeže, zabezpečovanie zdravotnej alebo materiálnej pomoci pre najchudobnejšie vrstvy miestnej komunity, starostlivosť o HIV pozitívne deti a siroty alebo poskytovanie vzdelávacích a praktických kurzov pre mládež za účelom zvýšenia ich šancí uspieť na trhu práce. Rovnako sa venujú aktivitám v oblasti budovania kapacít miestnej organizácie a jej komunity, šíreniu povedomia o ODA SR a zviditeľneniu loga SlovakAid.

Expert-dobrovoľníci zastrešujú aktivity s vyššou mierou odbornosti a pridanej hodnoty, ktoré sú odrazom dlhoročných skúseností a nadobudnutého vzdelania experta-dobrovoľníka v danom odbore. Znalosti a skúsenosti zdieľajú počas krátkodobého expertného pobytu v rozvojovej krajine.

MZVEZ SR podporuje vysielanie dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov vo vekovej kategórii od 18 rokov, ktorí majú slovenskú štátnu príslušnosť s cieľom širšie zapájať mladých ľudí do rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci. Vo vzťahu k expertom-dobrovoľníkom je osobitne príznačné poskytovanie ich vedomostí, skúsenosti a zručností v prospech organizácií a komunít v rozvojových krajinách. MZVEZ SR zároveň podporuje aj dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov vo vyššej vekovej kategórii s cieľom rozširovať sieť ľudí s profesionálnym záujmom o rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc a prispievať tak k efektívnemu zdieľaniu a odovzdávaniu know-how a získanej expertízy. Ich vysielanie plošne prispieva k budovaniu a zintenzívneniu interkultúrneho dialógu, ako aj posilneniu zviditeľnenia loga SlovakAid v medzinárodnom kontexte.

6. Financovanie

MZVEZ SR vyčleňuje každoročne v rámci zamerania bilaterálnej rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky na príslušný rok v rozpočtovom podprograme 05T0A – Oficiálna rozvojová pomoc MZVEZ SR finančné prostriedky na vysielanie dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov do rozvojových krajín.

Finančné prostriedky na vyslanie jedného dobrovoľníka môžu byť poskytnuté najviac vo výške 1 500,- eur (slovom tisícpäťsto eur) na mesiac a môžu byť použité výlučne na pokrytie oprávnených nákladov.

Finančné prostriedky na vyslanie jedného experta-dobrovoľníka môžu byť poskytnuté najviac vo výške 1 900,- eur (slovom tisícdeväťsto eur) na mesiac a môžu byť použité výlučne na pokrytie oprávnených nákladov.

Hodnotiacia komisia MZVEZ SR bude pri odporúčaní zoznamu projektov na schválenie ministromi prihliadať aj na výšku dobrovoľného spolufinancovania vyslania dobrovoľníka alebo experta-dobrovoľníka zo strany vysielajúcej organizácie.

Oprávnenosť výdavkov sa posudzuje podľa aktuálne platného manuálu, ktorý je zverejnený na webovej stránke SAMRS.¹

7. Hodnotenie a udržateľnosť vysielania dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov

Vysielanie dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov do rozvojových krajín je hodnotené z programového a projektového hľadiska. Na projektovej úrovni sa posudzuje každý dobrovoľnícky projekt individuálne. Uvedené hodnotenie predkladá vysielajúca organizácia formou písomnej záverečnej správy, ktorej súčasťou je hodnotenie dobrovoľníka, dobrovoľníckeho pobytu a aktivít po návrate dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov.

Vysielanie dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov do rozvojových krajín podlieha taktiež hodnoteniu z programového hľadiska raz ročne ako súčasť „Správy o oficiálnej rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky za predchádzajúci rok“, ktorú schvaľuje vláda Slovenskej republiky. Ukazovateľom úspešnosti programu je prínos dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov pre rozvojovú krajinu, ako aj uplatnenie dobrovoľníkov v práci súvisiacej s rozvojovou spoluprácou a humanitárnou pomocou, resp. v rámci aktivít rozvojového globálneho vzdelávania a verejnej informovanosti po návrate do Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu bude SAMRS evidovať dobrovoľníkov/expertov-dobrovoľníkov aj s ohľadom na možnosti ich ďalšieho uplatnenia v rámci rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci Slovenskej republiky.

¹ <http://www.slovakaid.sk/sk/novinky/844-program-vysielania-dobrovolnikov>